

Odbor lidských práv a ochrany menšin

Zápis z jednání Rady vlády pro paměťovou agendu

dne 27. března 2025 od 13 hod.

Přítomné členky a přítomní členové za Úřad vlády ČR:

Klára Šimáčková Laurenčíková (zmocněnkyně vlády pro lidská práva), Martin Štefek (vedoucí Oddělení paměťových agend, tajemník Rady).

Občanští členové:

Tomáš Bouška (předseda Spolku Politických vězňů.cz), Gabriela Havlůjová (předsedkyně Spolku pro zachování odkazu českého odboje), Michal Klíma (předseda správní rady NADAČNÍHO FONDU OBĚTEM HOLOCAUSTU), Lukáš Kopecký (předseda rady spolku Společnost pro výzkum zločinů komunismu), Věra Roubalová Kostlánová (terapeutka spolku InBáze, z. s. a spolku RAFAEL INSTITUT z.s., zástupkyně občanské společnosti), Milena Kozumplíková (členka rady Spolku Dcery 50. let), Mikuláš Kroupa (ředitel neziskové organizace POST BELLUM, z. ú), Jiří Línek (předseda spolku Sdružení bývalých politických vězňů ČR 1948-1989), Petr Pánek (předseda spolku PANT), Peter Rendek (výkonný ředitel mezinárodní nevládní neziskové organizace Platforma evropské paměti a svědomí), Matěj Spurný (zástupce ředitele Ústavu hospodářských a sociálních dějin FF UK), Karel Strachota (ředitel vzdělávacích programů Jeden svět na školách a Příběhy bezpráví, Člověk v tísni, o.p.s), Anna Stránská (předsedkyně spolku Memoria - iniciativa za důstojné využití věznic v Uherském Hradišti, z.s.).

Zástupci státní správy:

Jan Holovský (ředitel Odboru muzeí a galerií, MK), Aleš Knížek (ředitel Vojenského historického ústavu), Ladislav Kudrna (ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů), Jaroslav Miller (náměstek člena vlády, MŠMT), Miroslav Urbánek (ředitel Archivu bezpečnostních složek), Milan Vojáček (ředitel Národního archivu), Petr Vokáč (vrchní ředitel sekce legislativy a státní správy, MV).

Nepřítomné členky a nepřítomní členové

Petr Fiala, (předseda vlády ČR a předseda Rady vlády pro paměťovou agendu), Jana Kotalíková (vedoucí Úřadu vlády ČR), Tomáš Machanec (ředitel Odboru sociálního pojištění, MPSV), Robert Speychal (ředitel Odboru pro válečné veterány a válečné hroby MO), Michal Lukeš (ředitel, Národní muzeum).

Pověření zástupci omluvených členek a členů

Pavel Kugler (vedoucí Oddělení válečných hrobů a pietních míst, MO).

Hosté

Ivan Manolov (Odbor strategické komunikace Úřadu vlády), Lenka Šimanová (Vládní rada, Odbor věcných politik EU, ÚV ČR), Kateřina Bursíková Jacques (vedoucí Oddělení národnostních menšin a romských záležitostí na Odboru lidských práv a ochrany menšin ÚV ČR).

Za Úřad vlády ČR

Viktor Kundrák (ředitel Odboru lidských práv a ochrany menšin, dále jen „OLP“), Mahulena Červená (Oddělení paměťových agend, OLP), Lia Tlustá (Oddělení paměťových agend, OLP), Pavel Zeman (Oddělení paměťových agend, OLP), Marta Krausová (Oddělení paměťových agend, OLP).

Informace k usnášeníschopnosti

K 27. březnu 2025 má Rada 26 členů. Rada je usnášeníschopná, pokud je přítomna nadpoloviční většina členů a členek či případně zástupců členů, tj. 14 členů. Z celkového počtu 26 členů Rady bylo přítomno 22 členů. Čtyři členové se omluvili, z toho jeden člen pověřil zástupce s hlasovacím právem. Ze zasedání rady se omluvil předseda rady pan Petr Fiala.

Tímto bylo ověřeno, že Rada je usnášeníschopná. Na závěr tohoto bodu proběhlo hlasování o programu jednání.

HLASOVÁNÍ O PROGRAMU

PRO	ZDRŽEL SE	PROTI
22	0	0

Program jednání Rady byl jednomyslně schválen.

Schválený program zasedání:

1. zahájení a úvodní slovo,
2. věnování vzpomínky minutou ticha zesnulému členovi Rady p. Vlastislavu Ourodovi,
3. jmenování druhého místopředsedy Rady,
4. informace o návrzích na zřízení stálých pracovních orgánů Rady,
5. projednání návrhu na přijetí Prohlášení Rady k paměťové kultuře v ČR,
6. projednání návrhu na přijetí usnesení Rady k 80. výročí konce II. sv. války,
7. informace o průběhu dotačního programu Podpora paměťových agend pro rok 2025,
8. různé,
 - prezentace programu CERV,
 - ochrana míst paměti.

1. Zahájení a úvodní slovo (první místopředsedkyně Rady)

- Přivítání přítomných členů a zvláštních hostů bez hlasovacího práva.
- Shrnutí úkolů z minulého zasedání.
- Připomenutí 80. výročí konce II. sv. války.
- Na základě doporučení členů a členek Rady vypracoval sekretariát Rady návrh usnesení k 80. výročí konce II. sv. války.
- Informace o plánovaném přijetí potomků generála Sergeje Vojcechovského.
- Návrh na zřízení pracovní skupiny ke vzdělávání o soudobých dějinách.

- Informace o návrhu zákona o jednorázovém odškodnění osob za ochranný dohled z politických důvodů.
- Informace o návrhu zákona o jednorázovém odškodnění osob nucených Státní bezpečností k vystěhování z Československé socialistické republiky.
- Informace o dotačním programu Podpora paměťových agend. O finanční podporu se přihlásilo velké množství subjektů.
- Zintenzivnění komunikace tématu paměťové kultury na sociálních sítích v souvislosti s potřebou výraznějšího prezentování významu odboje a odporu proti totalitním režimům.
- Příprava tematických kulatých stolů.

2. Věnování vzpomínky zesnulému členovi Rady p. Vlastislavu Ouradovi minutou ticha

- Přivítání nového člena Rady pana PhDr. Jana Holovského, Ph.D., ředitele Odboru muzeí a galerií Ministerstva kultury ČR.

3. Jmenování druhého místopředsedy Rady Tomáše Boušky (první místopředsedkyně Rady)

- Vysvětlení povinností druhého místopředsedy Rady.
- Jmenování druhého místopředsedy Rady a předání jmenovacího dekretu.
- Úvodní slovo druhého místopředsedy Rady. Poděkování za činnost první místopředsedkyně Rady. Potřeba užší vzájemné spolupráci a synergie v kontextu zhoršující se situace ve světě. Chybí přehledný sumář míst národní paměti a popularizační metodika. Chybí také seznam všech obětí obou totalitních režimů 20. století.

Rozprava:

- Kateřina Bursíková Jacques (zvláštní hostka, vedoucí Oddělení národnostních menšin a romských záležitostí OLP, ÚV ČR) nabídla meziresortní a mezioborovou spolupráci a zdůraznila společná témata, jako je například téma romského holokaustu a téma německých hrobů.

4. Informace o návrzích na zřízení stálých pracovních orgánů Rady (první místopředsedkyně Rady)

- Na základě podnětů od členů Rady vyplynula shoda zaměřit se blíže na problematiku místa vzdělávání o soudobých dějinách.
- Vznikl návrh na zřízení pracovní skupiny, jejímž hlavním cílem bude identifikace hlavních nedostatků v současném vzdělávání o soudobých dějinách, stanovení priorit a diskuse o efektivních příkladech výuky soudobých dějin ze zahraničí. Bude třeba zpracovat doporučení pro relevantní instituce. Dalším cílem bude zvážit možnosti implementace nástrojů AI a dalších moderních technologií do výuky a zvážit spolupráci se sítí knihoven a akademickou sférou.

Rozprava:

- Diskutující se shodli na tom, že vzdělávání o soudobých dějinách je klíčové. V rámci nové revize rámcových vzdělávacích programů se toto téma již objevuje, ale je potřeba řešit roztržitost přístupů a nedostatek financí. Padl návrh zapojit i obce, které mohou mít vůli a prostředky podporovat paměťové projekty. Rada by mohla sehrát koordinační a metodickou roli. Zazněla i otázka, zda má výuka historie vést jen k poznání faktů, nebo k praktickému porozumění a aplikaci historické zkušenosti. Všichni se shodli na tom, že výchova a vzdělávání jsou základem demokratické společnosti.
- Pracovní skupina ke vzdělávání se má sejít ještě před dalším zasedáním Rady.
- Diskuse se dotkla také cílové skupiny vzdělávacích aktivit – zaznělo, že chybí hlubší průzkum znalostí žáků, ale i názor, že stav znalostí je již zřejmý z praxe. Zmíněno bylo využití dat MŠMT, která ukazují nízkou znalost soudobých dějin u žáků 2. stupně ZŠ a studentů SŠ. Právě na tyto skupiny by se mělo vzdělávání zaměřit.

Hlasování o návrhu usnesení č. 1/2025 Rady vlády pro paměťovou agendu ze dne 27. března 2025

Usnesení:

- I. Rada vlády pro paměťovou agendu zřizuje Pracovní skupinu ke vzdělávání o soudobých dějinách.
- II. Rada vlády pro paměťovou agendu pověřuje sekretariát Rady, aby navrhl předsedovi složení Pracovní skupiny ke vzdělávání o soudobých dějinách.

HLASOVÁNÍ O NÁVRHU USNESENÍ Č. 1/2025

PRO	ZDRŽEL SE	PROTI
21	1	0

Návrh usnesení č. 1/2025 byl přijat a zřízení Pracovní skupiny ke vzdělávání o soudobých dějinách bylo schváleno.

Úkol č. 1: Na základě podnětů členů Rady navrhne sekretariát Rady předsedovi složení Pracovní skupiny ke vzdělávání o soudobých dějinách.

5. Projednání návrhu na přijetí Prohlášení Rady k paměťové kultuře v ČR (první místopředsedkyně Rady)

- Členové Rady obdrželi s předstihem navržené desatero, ke kterému se mohli vyjádřit. Desatero reaguje na podněty z řad občanské společnosti ohledně pojmenování zásadních tezí paměťové kultury.
- Na rozdíl od mnoha evropských zemí není u nás nastaven koncepční a systematický přístup k paměťové kultuře.
- Účelem prohlášení by mělo být vymezení jejích základních principů a východisek paměťové kultury při zohlednění všech různorodých perspektiv.
- Jedná se o komplexní dokument. V případě konsensu bude dokument schválen. V opačném případě bude jeho další projednání a přijetí odloženo na další zasedání Rady.

Rozprava:

- Členové Rady klonící se k přijetí Prohlášení zdůraznili tyto body:
 - o Definice paměťové kultury je běžnou součástí demokratických společností a pomáhá vytvořit jasný rámec, ve kterém se s tímto tématem dá dále pracovat – jak na úrovni státu, tak v občanské společnosti.
 - o Bez základního vymezení hrozí, že paměťová kultura bude zneužívána nebo nepochopena.
 - o Prohlášení poskytuje metodologicky kvalitní základ, který zároveň představuje určitou iniciativu Rady ve vztahu k vládě.
 - o Prohlášení pomůže nevládním organizacím v orientaci při žádostech o financování a přispěje k větší institucionální stabilitě. Dokument může být užitečný i jako východisko pro další koncepční práci v oblasti vzdělávání, kultury a dotační politiky.
- Odpůrci či nevyhranění členové naopak zastávali níže uvedené postoje:
 - o Obavy z politických rizik spojených s přijetím takto formulovaného dokumentu.
 - o Každá nová vláda si může tento rámec přizpůsobit svým hodnotám, čímž dojde k jeho zpolitizování. Rada nemá definovat pojmy týkající se paměťové kultury – to by mělo zůstat předmětem odborné a občanské diskuse.
 - o Paměťová kultura je dynamický a živý proces, který by neměl být pevně ukotven v oficiálním dokumentu přijatém poradním orgánem vlády.

- Úředníci mohou dokument špatně pochopit a při jeho aplikaci poškodit smysluplné iniciativy, které se do formální definice nevejdou.

Úkol č. 2: Členové Rady zašlou na sekretariát Rady reformulace a doplnění Prohlášení Rady k paměťové kultuře v ČR.

6. Projednání návrhu na přijetí usnesení Rady k 80. výročí konce II. sv. války (první místopředsedkyně Rady)

- Návrh na vznik prohlášení inicioval člen Rady Petr Pánek. Výsledné znění vychází částečně z návrhu historika prof. PhDr. Michala Stehlíka, Ph.D., kterého pan Pánek oslovil k externí konzultaci.
- Návrh usnesení všichni členové Rady obdrželi předem s možností se k němu vyjádřit.

Rozprava:

- Doplnování konkrétních výrazů, poznámek a změn, které byly na návrhy členů Rady na místě zaneseny do znění usnesení.
- Zazněl dotaz, jak bude naloženo s přijatým usnesením k 80. výročí II. sv. války – bude zveřejněno v tiskové zprávě a na webových stránkách Úřadu vlády.

Hlasování o návrhu usnesení č. 2/2025 Rady vlády pro paměťovou agendu ze dne 27. března 2025.

Usnesení:

- I. S ohledem na 80. výročí konce II. světové války Rada vlády pro paměťovou agendu (dále jen „Rada“) považuje za zásadní připomenout, že odkaz všech hrdinů, hrdinek a obětí II. světové války zavazuje současnou českou společnost a Českou republiku k morální a etické odpovědnosti vůči místům paměti spojeným s jejich hrdinstvím, utrpením a umíráním, a to jak na území současné České republiky, tak i v zahraničí. V této souvislosti se Rada hlásí k aktivní politice udržování paměti, péče a ochrany míst spojených s hrdinstvím, utrpením a umíráním všech obětí nacismu z českých zemí a k úctě a respektu vůči přeživším a jejich rodinám. Její nedílnou součástí musí být i moderní vzdělávání a občanský dialog.
- II. Rada považuje za důležité připomenout, že SSSR se zásadně podílel na zahájení II. světové války na straně nacistického Německa, když na základě tajného dodatku ke smlouvě mezi Německem a SSSR tzv. paktu Ribbentrop-Molotov obsadil východní část Polska, finské Karélie a pobaltské státy. Současně je také třeba vyzdvihnout, že k porážce nacismu významně přispěl, mimo jiné, také tehdejší SSSR. Rada si je vědoma nezměrných obětí, které jeho obyvatelstvo přineslo v boji proti nacismu, a ctí jejich památku jako nedílnou součást paměti II. světové války.
- III. Rada zároveň upozorňuje, že komunistický režim v SSSR využil válečných událostí a svého podílu na porážce nacismu k nastolení zločinných a zavrženíhodných režimů a k vlastním imperiálním cílům, zejména v zemích střední a východní Evropy. Docházelo k různým projevům násilí na civilním obyvatelstvu, včetně sexuálního násilí na ženách a odvlékání československých občanů do gulagů. Tyto události by neměly být vymazávány z naší historické paměti.
- IV. Rada upozorňuje, že přístup Ruské federace k dějinám spojeným s II. světovou válkou nese znaky manipulace, instrumentalizace a falšování dějin. Ruská federace rozpoutala agresivní válku na Ukrajině, ve které rozsáhle porušuje lidská práva obyvatel Ukrajiny i svých vlastních

občanů jakož i mezinárodní právo, a využívá podobných represivních nástrojů, jaké užívaly totalitní režimy v průběhu 20. století. Rada je přesvědčena, že právě odkaz hrdinů a obětí II. světové války nás dnes zavazuje k solidaritě a partnerství s napadenou Ukrajinou.

HLASOVÁNÍ O NÁVRHU NA PŘIJETÍ USNESENÍ RADY

PRO	ZDRŽEL SE	PROTI
22	0	0

Návrh usnesení č. 2/2025 byl jednomyslně přijat.

7. Informace o průběhu dotačního programu Podpora paměťových agend pro rok 2025 (tajemník Rady)

- Pro reflexi dotační výzvy je dostupná statistika, která bude se členy Rady sdílena.
- Dotační řízení postupuje podle zákona o rozpočtových pravidlech a v souladu se správním řádem a probíhá zcela odděleně od činnosti Rady. Podle Statutu se Rada pouze vyjadřuje ke střednědobému a dlouhodobému rámci využití dotačního titulu. Nastavení výzev apod. je zcela mimo kompetenci členů Rady a náleží výhradně poskytovateli dotace.
- Sekretariát Rady plánuje zmapovat možnosti financování projektů týkajících se paměťových agend skrze granty a dotační výzvy, a to jak v ČR, tak v zahraničí.

Rozprava:

K dotačnímu programu:

- Byl vznesen dotaz, proč nejsou zveřejněna jména hodnotitelů.
- Bylo vysvětleno, že hodnotitelé byli vybráni ještě před zveřejněním projektů, aby pokryli různá témata. Úřad vlády standardně nezveřejňuje jména hodnotitelů kvůli tomu, aby nebyla ohrožena jejich nezávislost a nedocházelo k nátlaku na jejich osoby (Viktor Kunderák).
- Diskutovalo se také o potřebě co nejrychleji zveřejnit, které projekty byly podpořeny, a o nutnosti rychlého zahájení jejich realizace.
- Zazněl apel na větší podporu neziskových organizací, protože státní příspěvkové organizace tvoří jen malou část žadatelů. Dotační program bude znovu vyhlášen do konce srpna 2025 s cílem obhájit alokaci 30 milionů Kč. Bylo upozorněno, že program není pevně svázán s žádným resortem, což ztěžuje vyjednávání o financích. Byla zmíněna i potřeba větší informovanosti veřejnosti o dotačních programech ÚV ČR a paměťové agendě. Zazněl též návrh, aby podobně zaměřené projekty mezi sebou spolupracovaly. Příští jednání Rady má přinést analýzu aktuálního ročníku dotačního programu.
- Sekretariát rady velmi citlivě vnímá potřebu začátku realizace projektů v co nejkratší době. Celý sekretariát je plně zapojen do činností v dotačním řízení. Je potřeba podotknout, že v kontextu daných termínů se sekretariát nezpožďuje, naopak se snaží plnit vše před termínem. Je snaha, aby bylo vše jasné do května (tajemník Rady).
- Do konce srpna bude snaha vyhlásit další dotační program. V co nejkratší době začne reflexe a vyhodnocování. Na základě prvotního programu bude možné říci, jaký je absorpční potenciál, kolik může přijít žádostí. Předpokládaná částka 30 milionů je výjimečná. I tak by bylo potřeba více prostředků (tajemník Rady).
- Je plánována podpora informovanosti veřejnosti o všech dotačních titulech Úřadu vlády a samozřejmě i dotačním titulu paměťových agend. Budeme vytvářet osvětu o subjektech i agendě jak na republikové úrovni, tak na regionální úrovni (Viktor Kunderák).

Úkol č. 3: Členové Rady, v případě zájmu, zašlou návrhy na členy Pracovní skupiny ke vzdělávání o soudobých dějinách, nebo vyjádří svůj zájem se stát členem.

Úkol č. 4: Členové Rady, v případě zájmu, zašlou návrhy na úpravu zaměření výzvy dotačního programu Podpora paměťových agend.

Úkol č. 5: Organizace setkání Pracovní skupiny ke vzdělávání.

8. Různé (tajemník Rady)

- Prezentace programu CERV – Občané, rovnost, práva, hodnoty.
 - o Prezentace byla zaměřena na výzvu Remembrance. Informace a podklady budou zaslány členům Rady (Lenka Simanová).
- Ochrana míst paměti
 - o Ochrana historických památek spojených s klíčovými událostmi a osobnostmi moderních dějin a pamětí boje proti totalitním režimům je základním pilířem paměťové kultury. Velmi potřebné by bylo jejich zmapování. Prostřednictvím jasně pojmenovaných příkladů, Stará Karviná, věznice v Uherském Hradišti a dalších lze demonstrovat komplexnější problematiku v přístupu k zanedbaným místům paměti. Jedná se také o památku obětí totalitních režimů, kteří měli být navždy zapomenuti. Před dvěma lety vznikla při ÚV ČR Komise pro otázky masových hrobů Ďáblického hřbitova. Návrh na klasifikaci paralely k památkové ochraně čistě pro historicky důležité pietní místo (příklad Stará Karviná) (Tomáš Bouška).
 - o Na Ministerstvu kultury byla zahájena diskuse ohledně kategorizace mimo památkový zákon, možnosti zavedení nové klasifikace, či kategorie „místa paměti“ v nemateriální ochraně (tajemník Rady).

Rozprava:

- Není možné vysvětlit celou anabázi města Karviné. Je zde záměr vybudovat průmyslovou zónu a tím likvidaci místa paměti. V této lokaci bylo několik zajateckých táborů. Měly by tam být dva masové hroby, do jednoho z nich zasahuje plánovaná průmyslová hala. Jde o pozemky pana Bakaly. Na daném místě není brownfield, jak je tvrzeno, ale parky. Motivace proč by měla průmyslová zóna vzniknout zrovna na tomto místě není jasná, když by bylo možné ji vybudovat jinde. Je třeba zabránit tomu, aby soukromý investoři překonávali veřejný zájem (Petr Pánek).

Úkol č. 6: Do příštího zasedání Rady vytvoří sekretariát srovnávací studii/analýzu možností zavedení nové klasifikace „místa paměti“, která by nebyla vázána na existenci hmotného majetku, a její výstupy předloží členům Rady.

Úkoly z jednání Rady vlády pro paměťovou agendu z 27. března 2025.

Úkol č. 1: Na základě podnětů členů Rady navrhne sekretariát Rady předsedovi složení Pracovní skupiny ke vzdělávání o soudobých dějinách.

Úkol č. 2: Členové Rady zašlou na sekretariát Rady reformulace a doplnění Prohlášení Rady k paměťové kultuře v ČR.

Úkol č. 3: Členové Rady, v případě zájmu, zašlou návrhy na členy Pracovní skupiny ke vzdělávání o soudobých dějinách, nebo vyjádří svůj zájem se stát členem.

Úkol č. 4: Členové Rady, v případě zájmu, zašlou návrhy na úpravu zaměření výzvy dotačního programu Podpora paměťových agend.

Úkol č. 5: Organizace setkání Pracovní skupiny ke vzdělávání.

Úkol č. 6: Do příštího zasedání Rady vytvoří sekretariát srovnávací studii/analýzu možností zavedení nové klasifikace „místa paměti“, která by nebyla vázána na existenci hmotného majetku, a její výstupy předloží členům Rady.

Za správnost odpovídá: Mgr. Martin Štefek, tajemník Rady